

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi-téren, a hídkaputól kimenet balra a 26. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor n. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt. Ára negyvedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr., 3-ör 5 kr. o. é. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelte.

A „nyilttér”i cikkek sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Előfizetési díj

a

K. KÖZLÖNY

julius—decemberi folyamára.

Egészévre . . . 12 forint.

Félévre . . . 6 „

Évnegyedre . . . 3 „

Az előfizetési pénz kiadó Stein János középüti könyvkereskedésbe küldendő, hol a megrendelt példány pontos megküldéséről intézkedve van.

Kolozsvár, aug. 29.

(D.) Ugy hiszszük nem érdektelen, sem időn kívüli reflectálnunk s illetőleg recapitulálnunk azon álláspontra, melyet az erdélyi journalistika az új kormány irányában elfoglalt.

Mi székelyek s magyarokul, megfontolva:

a) azt, hogy Schmerling lovag ur nem az uralkodó Főlség személyes kegyének elvesztése miatt léptetett le a kormány éléről, mert az uralkodó kegyének elég fényes bizonyítványát bírja ma is azon magas állásban, melyet elfoglalt; hanem azon legmagasabb meggyőződés miatt kellett lelépnie, hogy minden uton s minden eszközökkel megkísérlett rendszere teljesen tarthatatlanná vált, s harmadik lehetőség nem lévén, mely ezen lelépést indokolhatná, ebből önként következett, hogy a ministeri válság a mi álláspontunkra nézve kedvező, mert a magyar alkotmányok s jogfolytonosságnak veszélyesebb ellensége nem volt éppen azon Schmerling lovag urnál, a ki ministeri állását a magyar államférfiak befolyásának köszönhette volt, és megfontolván

b) azt, hogy miután Bach alatt az absolutismus, Schmerling alatt az alkotmányosság köpenye alatti beolvasztás rendszere már meggyőződés, harmadik rendszer nem lehet más, mint visszatérés a magyar királyság irányában a legitimitás és jogfolytonosság útjára.

Ezeknél fogva mi az elhagyottaknál csak egy jobb és biztosabb utra-térés lehetőségét látván az új kormány előtt, habár az oda meghívott személyiségek nem mindeikében láthatunk egy-egy párt-programot, de magokban az eseményekben elvünk lényeges győzelme jelentkezőn; jobb időket, szerencsésebb kifejlődést várunk, annál inkább, mert a mint már kifejtettük: rosszabb állapot nem következhetik reánk, mint a mit annyi önfeláldozás s lelki győtrelem közt találtunk.

A remény ezen valószínűségében, de a mostani kormány programját, főként mi erdélyiekül nem ismerve, sőt a Schmerling rendszere változásának Erdélyben még legkisebb nyomát sem tapasztalva, természetesen egyebet még nem nyilváníthatunk, miképp bevárjuk, hogy a kormány mit teend; minden esetben a fenebb elősorolt okokból a remény és bizalom alapjára fektetve a kormány bekövetkezendő intézkedései irányábani ítéletünket.

A román lapok magatartása nagy részben megközelíti a miénket, ők ugyan nem a bizalom alapjából indulnak ki; de úgy látszik meg vannak arról is győződve, hogy az alkotmányos szabadságra nézve a Schmerling rendszernek nem köszönhetnek egyebet, mint hogy a magyarok és székelyek leszortásával értelmiségüknek egy sereg hivatalos állást biztosított; de a mely hivatalos állás bőven kijutna azon állomásokból, melyeket az országtól az összmönarchia nevében confiscált pénzügyi s más közgazdasági stb. hatáskörben idegenek foglalnak el. Ők Erdély autonómiájáról álmodozva, hitték, hogy nemzetiségüknek Schmerling ur acraja alatt dicsőbb korszaka kezdődik, mely a tömeg suffrageja által az oláh clem felsőbbségét fogja biztosítani; s tapasztalhaták, hogy ezen autonómia minden alkotmányos jognak a kormány kezébe átjuttatásán határozódott, s semmi sem maradt részükre mint azon jog, hogy a kormány kegyeiért anyanyelvükön esedezhessenek; Erdély képzelt autonómiája pedig silányabbá vált a carinthiaiánál, melynek legalsabb ministeri kormányforma alatt termékeny

törvényhozási jog adatott tartomány-fársainak összeségében.

Igy tehát ha a románok a magyarok iránt a régmúlt időkben, fájdalom, sok minden által igazolható bizalmatlanságnál fogva, a magyar politikai álláspontnak mostan remélte szerencsésebb fordulatában, magokra nézve egészen biztos garantákat nem is látnak, s a magyarok testvéries érzelmeikben szintugy mint teljes mérvű szabadelvűségükben még mind kétkednek; de nincs okuk több bizalommal lenni azon german centralisatio iránt is, a mely nekik csak azért ad némi látszó előnyöket, hogy ezért alóluk az országos lét, politikai szabadság s előhaladás varázs-szőnyegét kihuzzassa.

Ha észleljük Schmerling politikájának önmaga elleni legnagyobb hibáját éppen abban találjuk, hogy midőn sikerült itt a szászok mellé a románokat a maga részére megnyerni, miért nem tudott Erdélynek egyelőre oly fényes autonom szabadságot adni, hogy még a swájzei cantonok is irigykedtek volna reá. Igen hamar kimutatta, hogy germanisálni és centralisálni akar. Pedig ha sikerült volna neki egy Erdélynek engedélyezett fényes alkotmánnyal Erdélyt Magyarországtól valóban elszakasztani; s a nem magyar népek itteni óriási vívmánya által felporozni a ráczokat, horvátokat, tótokat Magyarország szétszakgatására; tíz-husz év múlva a febr. patens 13-ik §-ánál fogva rendre szép eszesen mindezen álmokat meggyőződhetné, annyira, hogy Erdély csak arra ébredt volna, hogy egy összmönarchia absolut uniojába van felolvasztva. Igaz, hogy Schmerling ur, a mint Kaiserfeld megjegyzi, értett a kicsinykés csalózkodásokhoz; de erdélyi manőver-rozásával bebizonyítja, hogy nem Machiavell.

Ebből az következik, hogy a románokat megfogta ugyan, de meg nem tarthatta bizalmukat, valódi polgári ragaszkodásukat megnyerni nem tudta; kénytelen mentek a reichsrathba; ott Baricz ur kifejezi, hogy csak „ad hoc” jelentek meg, hol s ma körülbelül azon meggyőződésre jutnak, hogy még ha igazságtalan akarna is irányában lenni a magyar alkotmány, már szabadabb s autonomikusabb irányánál fogva sem adhat nekik kevesebbet, mint a mennyit a Schmerling rendszertől kaptak.

Ezen helyzet lapjaikat azon helyes programra hozta, miképp bevárják a kormánytevénytől arról ítéletet hoznának, s ahozképest magatartásukat elhatároznák.

E program ellen sem a jozanokosság, sem az alkotmányosság szempontjából nem lehet semmi kifogásunk, sőt magunk is szintén nem ismerve még a kormány végcéljait, a bevárás menedékénél állunk, csak hogy mi bizunk, mert azt hiszszük, hogy rosszabb sorsa soha sem lehet Erdélynek, mint a hová az mostanig eljutott.

A szász lapok már a miénktől egészen külön válnak. Ők érzik, hogy egy rendszer változott, melyet egészen magokévá tettek, s melyért senki sem áldozott többet, mint ők, midőn a szász-román terület évezredes alkotmányát tette szétzaggatták.

Ők Schmerling ur mindenhatóságába bizva, tökéletes va banque-ot játszottak. Sokszor figyelmeztettük, ne rontsák le alkotmányunknak positiv törvények által biztosított azon erős várait, a hová későbbi idők viszonytárságai elől elvonulhassanak. Ők e várból egy követ sem hagytak meg. Királyilag adományozott vagyonokat, mely autonómiájuk biztosítása volt, más rendeltetésre fordították, ez által helyhatósági apró területeik jogát a közös pénzügyi érdekek alapjára fektetve, újabb beosztások alá adák; a királyioldi integritását, az új politikai felosztás elvének feladák, elkülönítve a fötörvényszéket az universitástól, Erdély kerületi táblákra osztásának elvét, s ebből az ország közös pénzügyéhez képest lehető szükséglet szerint azon elvet, hogy itt csak egy kerületi tábla legyen — elfogadták; a képviselőt csaknem évezredes jogának octroy utján szabályozását nemcsak tetteg elfogadván, de azt kiáltó szavakkal heves s gunyos szónoklatokkal helyeselve is, — feljogosíták az újabb törvényhozást, hogy a választó kerületekről a létszám vagy érdekek szempontja szerint belátásához képest intézkedjék. Egy szóval ők feladták egész multjokat az osztrák centrali-

sált összmönarchia reményének, s nem értjük: hol látja ma a „Herm. Ztg.” azon hétszázados várat hová visszavonulhasson, midőn ő maga dobta a legutolsó követ ezen várból a mi alkotmányunk képzelt sirjára.

Az a vár, a mit a magyar alkotmány épített, csak ez alkotmány varázsűtésére épülhet föl szétzilált romjaiból.

Ma a szászok lapjai s politikai vezérei ott állanak, hogy a german centralisatio eszméjének mindent feladnak, s midőn éppen az uralkodó igazságszeretete nem engedi azt, hogy a 180,000 szász kedvéért a magyar királyság többi tizenkét millió lakosából német coloniát teremtsenek, politikájuk tökéletes vereségét érzik.

Igy mondja ki aztán a programot a „Herm. Ztg.”, a mit ő Schmerlingtől, Schmerling pedig Deákától tanult „Mi várhatunk.”

Nincs semmi kifogásunk e program ellen is, még azt sem mondjuk, hogy várokozása meg fogja csalni a „Herm. Zeitungot”, ha az ég őt még egy századig élteti.

A tizenhatodik század óta minden században 5—10—15 év a centralisatio kísérletének volt szentelve, mindannyiszor égetek a kastélyok s uri lakok, mindannyiszor oda jutott a földnépe, mint mostan is sok helyütt, hogy földjét barom hiányában eke helyett kapával vágta fel, s az adó hordozására képtelenné vált; de Rudolf után jött Maximilián, József után jöttek az ő végintézkedései, és Leopold; jött Ferencz császár provisoriuma után a császári manifestum, mely ugy kezdődött: „doluit paterno cordi nostro”. Bach után jött 1860. Schmerling után talán jön megint a restitutio. Az osztrák diplomaták hódító törekvéseinek tökéletes tehetetlenségét mindig belátták az uralkodók.

Visszaemlékeztek a magyarok azon hőstetteire, melyek a császári palota falait is megragadó képekben disztik, s melyek által a habsburg-lotharingeni ház trónját a legnagyobb veszélyekből érzékarokkal ragadta ki a magyar, s ha áll a hagyományos mondat a „felix Austria”-ról, köszönheti ezt Austria az uralkodók bölcsességének, kik a német doctrinairek bonczkísérletei alól mindannyiszor atyai kezekkel ragadták ki a magyar királyságot.

Nem első, s fájdalom jórészt nem is az utolsó volt Stadion, Bach és Schmerling kísérlete, s nem ő Felsőge a császár és király első és utolsó, a ki atyai indulattal igazat adni készült a magyarnak.

A történelem ismétli magát, s Austria jöhet még azon ötletrre, hogy ily gazdag földet, ily népes országot magának teljesen subordinálni akarjon; így a „Herm. Ztg.” is, ha Mathusalemi életet élend, még a mostan történetbe restitutio után átadhatja megint 10—15 évi használatra a mi unokáinknak azt a jelszót „mi várhatunk.”

Hanem a mi unokáink is — mint magunk és apáink — tudni fognak mikor ugy kell várni és kitartani; s nagy különbség van, ha a „mi várhatunk” jelszót a „Herm. Zeitung” mondja ki, a mely még 180,000 száznál sem talál visszhangra, s a mely mellett Schmidt Henrik ur is jól helyt tud maradni az ország pénze által fizetett professori cathedráján; s nagy különbség van, ha a jelszót hat-hét millió magyar, s vele együtt tartó pár millió német, sőt román, örmény, izraelita stb. mondja ki, képes levén letenni hivatali méltóságát s feladni zsiros jövedelmeit. A diadalra segítő politika az, mely nemcsak hadonáz, hanem tud áldozni pénzt, vért s életet. Jellem van itt, melybe a trón bízhatik, s melyet ha félre lők, magát ingatja meg.

Egyébiránt ismétljük, miképp mi méltányoljuk a „Herm. Ztg.” következetességét, ő gros-oesterreicher, és mint vitéz férfiú szereti a hódítás politikáját, hanem aligha nemcsak a szász nemzet, de még maga a szász burocracia is nem fogja desavouálni a „Herm. Ztg.” „wir können warten”-jét.

Mi sajnálunk, ha a visszaállítandó legitím alkotmányosságban nélkülözniük kellene a szász értelmiség közszolgálatát. Mindig kések voltak ők köztünk érvényesíteni az austria felmerült centralisatio politikáját; de valahányszor az uralkodók e tehetetlen beolvasztási vágnak nyakát szegték, nem estek kétségbe a szász tisztviselők, ha a

magyar alkotmány keretjébe visszatereltettek. A jámbor szász nemzet maga pedig „procul negotiis” mindig meg tudott férni a magyar nemzet mellett, megkészté Medgyes a székelynek ősi kalapját; Segesvár, Brassó a székely s magyar menyecské szoknyáit; Régen a pálinkafőző üstöket míg a gros-oesterreich eszméje a szabad pálinkafőzés jogát nem confiscalta — egy szóval a „Leben und leben lassen” elvével jól megértünk magyarok, székelyek, szászok s oláhok egymás mellett az akkor még kincses Erdélyben.

Reméljük a 17 éves politikai csatamezőről visszatérünk megint családi tűzhelyünkhez, s a hosszú csatában elrongyolott ruhákat ottan vagy félszázadig foltogatjuk, s visszagyűjtjük elvesztett, kisajtott vérünket, míg megint előáll akkor egy hódító Bach vagy Schmerling s vagy tíz év alatt megint félszázadra elszegényít. Várjon tehát addig a „Herm. Ztg.”, reméljük maga a prudens és circumspectus szász nemzet nem fog együtt várni vele.

Lapszemle.

Egy anonim román polgártársunktól, ki — úgy látszik — tisztultabb szemlivelgen át nézi közös ügyeink rendezésének lehetőségét s az átmentit korokat. „A jelen ministerium, és a mi jövőnk” czim alatt a „Concordia” idei aug. 20-ról kelt 62/422-dik számában következő cikket olvassuk:

„Bármily consolidált legyen is valamely állam alkotmánya, erre a ministerváltozásoknak mégis befolyásuk van, s igazán szólva a polgárok figyelmét teljes mértékben magokra vonják. E következmény annyival nagyobb horderejtől bírunk, mert itt egy minister nem csak saját politikai irányt ad ügyeinknek, sőt közzogainkban nyíltan gyökeres változtatásokat eszközöl. Ezen indok igazolja azon kiváló figyelmet, melylyel a nemzetisége és nyelve iránt buzgalkodó román nép tudni akarja: hogy mi módon fognak kielégíteni azon igazságos követeléseket, melyeket a több együttlakó nemzetekétől különböző nyelvű nemzet-existenciánk nevében alkotánk?”

E tekintetben az új kabinet azon nehéz körülmények közt, melyben a kormányt átvette, ez ideig egy szót sem nyilváníthatott, mert a Belcredi ur körirata minket nem érdekel. A román tehát, mint loyális ember, bizalommal fogadja és barátságos tartja.

És e bizalom azon meggyőződésünkből származik, hogy ezen kormány-férfiak sokkal igazságosabb és felvilágosodottabb hazafiak leendének, mintsem azt hinnék: hogy a haza teljes kielégítése és előmenté, az alkotmányos ellentétek kiegyeztetése stb. a mi nemzeti érdekeink kielégítése és tekintetbe vételén kívül alapulhatnak és érthetnek el. A változásoktól mostanig ismételve nyilvánítottuk reményességünket, hogy nemzetiségi kívánalmaink kielégítettnek fognak. Tehát nem vádoltathatunk, hogy az állam-kormány új vezetői iránt bizalmunk lanckadott, s ez által hivatásukat megnehezítettük volna, vagy tán a haragot félrevertük volna, hogy a román nép megértvén, hogy nemzetisége veszélyeztetve van, annak megmentésére siessen. Vártunk és mindenek elvárunk a legnagyobb nyugalommal, egy perczre sem vesztvén el reményünket, hogy mindenek az igazság kívánalmai szerint fognak intéztetni.

De minden bizalom mellett engedessék meg olvasóink azon nagy részéhez egy őszinte szót inténünk, kik nemzetiségünk existenciája szempontjából a jövőben csak veszélyt látnak.

Nem kívánunk optimisták lenni, de azt állítjuk, hogy mi nem látjuk ezen veszélyeket. Föltéve egy perczre, — mi azonban meg nem engedhetjük — hogy a ministerium a jelen rendszerrel a különböző népek követeléseit nem tudná kielégíteni, ezek ily esetben fölemelnék szavukat a parlamentben, melynek többségéből alkotnának minden alkotmányos országban a kabinetek; továbbá azt sem lehet ignorálni, hogy az ország ügyeinek szabályozása s minden a különböző nemzetiségek kielégítésére tartozó viszonyok törvényszerű és végleges rendezése nem is tartoznak a kormány egyenes illetékességében, hanem az minden alkotmányos országban egy végrehajtó hatalom körébe tartozik, sőt egyedül a parlament illetékes foruma minden követelések szabályozásának s szentesített törvények által annak állandóságát szerezni, mely törvények valamint a kormányt, egy haza minden polgárját egyiránt köteleznek.

Ezen törvényeket nem szabad félretenni, nem szabad megsérteni, vagy azoktól eltérni, és ebből

következik, hogy a tí félelmek alaptalan. Ugy tetszik nekem: csak azok saogolnak némi veszélyt, kik az alkotmányossággal még nem eléggé barátkoztak meg, hanem a Bach ministeriumának absolutisticus iskolájában nőttek fel.

Bizonyára azt kell mondanunk: a rendszerek és ministeriumok nem változtathatnak oly rögtön! A dolgoknak állandóságot kell nyerniük! S mi ohajtánók már egyszer az állandóságot; azért az eddigieket csak átmenetieknek kell tekintenünk, mert ezen fluctuatioknak csak az országgyűlés fog véget vetni.

Itt czikkiró állításának támogatására elősorolja Mária Theresiától fogva a jelen időkig történt kormány- és rendszerváltozásokat, aztán így folytatja:

„Valóban az 1860. oct. 10 diki diploma óta helyzet nem elégti ki a mi nemzetiségi követeléseinket; fölösleges mondani, hogy az alkotmányos garantiáknak árnyékával sem bírtunk. Láttunk ugyan némely — nemzetiségünk néve — kedvező intézményeket, és mi azokat örömmel fogadtuk, sebecink begyógyulását remélvén azoktól, és csak akkor ábrándultunk ki, midőn láttuk, hogy némely hivatalnok lábbal tapossa azokat a nélkül, hogy a megbíltetésétől félne; fájdalmasan kiábrándultunk, mert ama rendelkezések nagyon gyenge gyógyszernek bizonyultak be, oly gyökerez és régi sebek behegészésére.”

Aztán elmondja, hogy a sok változások miatt mennyiszor megrázták a mi kormány-rendszerünk; és hogy egyik rendszerben oly intézmények lépnek életbe, melyeknek ellenkezőjéről még csak beszélni is tilos, mint pl. 1860-ban nem volt szabad a pár hónap előtt foganatba vett dualismusról szólni, stb. aztán így folytatja:

„Látva ezen sok változásokat, lehetséges, hogy valamely román azon bielelemre jön, hogy a nemzetiségi kérdések a kormánytól függenek. De ez nem áll; mert a kormányok felemelkednek és elbuknak, míg a mi nemzetiségünk nem eshetik el, nem halhat meg, mert ez halhatatlan, mint maga a nép.

Elég leend csak ezen momentumokat megfontolni, hogy azon meggyőződésre jussunk: mely tényezőkh alkalmasak arra, hogy nemzeti ügyünket győzelemre segítsék. A kormánynak kötelessége minden alattvalók iránt igazságosnak lenni, jelesen egy alkotmányos kormány ugy szolgáltatja ki az igazságot, mint a polgárzat kívánja. Így a polgárzattól függ, hogy ohajtása szerinti törvényekkel bírjon. E szabály alól a nemzetiségi kérdésekre nézve sincs kivétel.

Ezekhez képest ilyen irányban érvényesítsük e czikket; a győzelem csak fáradsággal megszerzhető, a jólétet ki kell küzdenünk; ez az állandó szabály.

A küzdelem folytán egy alkalmas tevékenységet fejtünk ki az akadályok legyőzésére, mert csak ezen akadályok egyetlen illetékes mérlege a népek energiájának. Mérjük a mi tevékenységünket mindig ezen scala szerint, mert csak így remélhetünk jövőben eredményeket, csak így lehetünk jó románok és jó hazafiak!

Itt czikkiró a Eötvösnek mult számunkban megígért czikkét a megyék kérdésében.

— Bárá Eötvös József hetilapjában a következő higgadt czikket közli a megyék restitutioja kérdésében:

„Azok közé tartozunk, — írja b. Eötvös — kik a megyei szerkezet nagy előnyeit elismerve, azt még sem tartották alkalmasnak arra, hogy benne alkotmányunk elégséges biztosítékát találjuk. Ugy voltunk meggyőződve mindig, hogy a rendszer, melynek nemzetünk azon szomorú időkben, midőn a török járom alatt gőnyedénk, fennmaradását s később alkotmányos szabadságát köszöné, a jelen viszonyok között alkotmányosságunkat teljesen nem biztosíthatja többé, sőt, hogy e rendszer maga, főképp miután a jogenyelőségnek elve elfogadott, csak ugy felelhet meg feladatának, ha főleg mint közigazgatási szervezet tekintetik, s mi is, mint más alkotmányos nemzetek, alkotmányunk főgarantiáját a kormánynak felelősségében keressük. — De azt, hogy mindaddig, míg a kormány felelőssége nek elve elismerve nincs, megyei rendszerünk képezi alkotmányosságunknak, habár hiányos, de egyedüli biztosítékát, azt, ugy hisszük, nem vonhatja senki kétségbe. Miután tehát azon tisztelt férfiak, kiket Magyarország kormánynak élén látunk, nem az 1848-iki törvények értelmében felelős miniszterekké nevezettek ki, a megyék helyre nem állítása kétségen kívül alkotmányos szempontból is nagy fontossággal bír. Az, mit Angliában indem-nity billnek neveznek, csak felelős ministerium irányában lehetséges, s ha a régi magyar kancellári és tárnoki hivatal hatásköre helyreállítatik, alkotmányosságunk biztosítása a régi magyar megyéknek helyreállítását látszik igényelni.

Egész fontosságuk szerint méltányoljuk tehát mi is azon okokat, melyek miatt a „Sürgöny”-nek említett nyilatkozata sokakban aggodalmakat ebresztett; de egyszersmind kötelességünknek tartjuk nyilatni kimondani, miként azon nézetet nem osztjuk, hogy azért, mert a megyék feltétele helyreállítása a kormánynak nem fekszik szándékában, helyzetünk tetemesen megváltozott volna, vagy viszonyaink békés kiegyenlítésének új akadályok gúrdítottának eléje. Nem osztjuk pedig e nézetet azért;

mert először az 1848-iki törvényeknek V. és XVII. szakasza a megyékről csak ideiglenesen rendelkezik, s a jövő törvényhozásra bizza, hogy megyei szerkezetünket, a jogegyenlőség és kormányi felelőség elvével összhangzásba hozván, ezen institutiót kimerítő törvény által biztosítsa; s mert ennél fogva azt hisszük, hogy ha megyei életünk az 1848-iki törvények értelmében helyreállna is, ez alkotmányos életünknek elégséges garantiát még nem nyújtana;

mert 2-szor, bármennyire elismerjük is a befolyást, melyet az egyes kérdéseknek megvitatása minden megyében a közvélemény alakulására gyakorol, azt éppen a jelen pillanatban azért tartjuk kevésbé szükségesnek; mivel a legfontosabb kérdésekre nézve, melyekről jövő törvényhozásunk határozni fog, a mi az elveket illeti, az egész nemzet már 1861-ben kimondta nézetét, melyet a legkimerítőbb és sokoldalubb discussio sem változtathat meg, s mivel ezen elvek alkalmazására, — azaz a módra nézve, mely szerint a 48-iki törvények a birodalom hatalmi állásának s a Lajthán-tuli népek alkotmányos szabadságának veszélyeztetése nélkül végrehajthatók, csak akkor nyilatkozhatunk, ha a kormány azok, netalán szükségesnek tartott egyes módosításai iránt nézeteit az ország elé terjesztette;

mert végre 3-szor soha nem ismerjük el a kormány azon jogát, hogy fenálló törvényeket vagy éppen nem, vagy csak feltételeken teljesítsen, minélfogva, ha a megyéknek feltétlen helyreállítása nem fekszik szándékában, e szándékot nem ismerhetjük törvényesnek. — Miután azonban az 1848-iki törvények egész kormányszerkezetünket megváltoztatták s a kancellári s tárnoki hivatal helyébe felelős ministeriumokat állítottak, meggyőződésünk szerint: ha az 1848-iki törvények rendelkezései abban, mi a megyéket illeti, a legnagyobb pontossággal végre is hajtának, jelen helyzetünk azért még nem válik törvényessé.

„Sem azon tisztelt férfiak, kiket kormánynak élén látunk, sem mi eziránt csalódásokban nem ringathatjuk magunkat, s ha ok, tudva, hogy a törvény a hivatalokat, melyekre kinevezettek, megszünteti, a nehéz feladást mégis elvállalták, s ha mi, párt- s véleménykülönbség nélkül, örömmel fogadtuk a hirt, hogy kancelláriá s tárnokká oly férfiak nevezettek ki, kikkel a közélet terén sokszor ellentétben álltunk, de kiknek alkotmányos érzéseiből teljes bizalmunk van: az ok bizonyosan nem az, mert akár ok, akár mi a helyzetet, mely az által támadt, törvényesnek tartottuk; hanem az, mert ok el voltak határozva, hogy e nehéz hivatalokat a törvényesség helyreállítására fogják felhasználni, s mert mi, bizva személyiségükben, jogosítva hisszük magunkat arra, hogy hivatalba lépésüket így fogjuk fel.

„A meglepődés, melylyel a magyar kancellári hivatalnak régi állásába visszaállítása az egész országban fogadtatott, a bizalom, melylyel a nemzet az új kormány fellépését üdvözlé s azon támogatás, melyben minden oldalról részestül, nem onnan ered, mert a nemzet jelen helyzetét kielégítőnek tekintti, s annak fentartását ohajtja; hanem csak azon meggyőződésnek következtetése: hogy, miután a törvényességnek helyreállítása csak a törvényhozás eredménye lehet, mindaddig, míg a kormánynak törekvése oda czéloz, hogy országgyűlésünknek törvényes formában minélelőbbi összehívását eszközölje: a kormánynak támogatnunk kell, habár nézeteit minden egyéb kérdésekről nem is ismerjük vagy előre is látjuk, hogy ezeknél vele egyet nem fogunk érthetni. A dolgoknak ezen helyzete pedig, melyben a különböző pártok által a jelen kormány irányában elfoglalt állásnak magyarázata fekszik, a kormánynak a megyék iránt netalán hozott határozatai által nem változott meg.

„Sajnálhatjuk a körülményeket, melyek a kormánynak nem engedik, hogy a nemzetnek első legtermészetesebb kívánságát teljesítse, a kedélyeket megnyugtassa. — Azon hangulatra utalhatunk, mely az ország minden vidékeiben nyilatkozik s tulzottnak vélhetjük az óvatosságot, mely megyei életünknek veszélyeket lát. Sőt azon meggyőződésünket is kifejezhetjük, hogy az ország fontos ügyeinek szabad discussioja, s az, ha a közigazgatás közbizalom által támogatott férfiak kezében volna, oly előnyököt nyújtana a kormánynak, melyek a megyék teljes helyreállításának minden lehető hátrányait messze felülmulnák; de bámi legyen ezek iránt nézetünk, az bizonyos marad, hogy azáltal, ha a megyék az 1848-iki törvények értelmében helyreállítatnának is, helyzetünk még törvényesség nem válik, s jelen kormánynak akkor is csak annyiban számolhatna támogatásunkra, a mennyiben benne azon szándékot tesszük fel, hogy helyzetét a törvényesség teljes helyreállítására fogja felhasználni. Ezért a megyék iránt állítólag hozott határozatot tulovatosságnak tekinthetjük, hibának nevezhetjük; de nem tekintetjük oknak arra, hogy a kormánynál támogatásunkat azokb-n megvonjuk, mik arra szükségesek, hogy törvényhozásunk minél előbb megkezdhesse működését, s így fejedelmünk szándékai s a nemzet legforróbb ohajtásai minél előbb teljesülhessenek. Többre pedig a jelen kormánynak támogatásában, addig, míg programját nem ismerjük, ugy sem mehetünk.

„Egy új áldozat kívántatik tőlünk, s kik a bizalmat, melylyel a nemzet helyhatósági szerkeze-

téhez ragaszkodik, ismerik s tapasztalták, mily módon gyakoroltatik a közigazgatás egyes megyékben, méltányolni fogják ez áldozatnak nagyságát. De feltesztük azokról, kik tőlünk ezen áldozatot kívánják, hogy a nagy erkölcsi felelősséget érzik, melyet ez által magukra vállalnak, és meg vagyunk győződve, hogy a nemzet nem fogja hozni ezen áldozatot is. Nem, mintha a kormánynak ezen határozatát törvényesnek ismerné, de mert meggyőződve jogainak elévülhetetlenségéről, s tudva, hogy a törvényességnek helyreállítása csak a törvényhozásnak eredménye lehet, valamint örömmel fogadták a magyar kancellárnak s tárnoknak kinevezését, mert azt egy lépésnek tekinté, mely a törvényességhez vezet; éppen ugy most panasz nélkül el fogja tűrni, hogy megyei életének helyreállítása, melyet a rendszerváltozás első szükséges következtetésének gondolt, még néhány hónappal továbbra halasztatik. Teljes öntudattal hozza az áldozatot, mely tőle kívántatik, habár a nézeteket, melyekből a kormány kiindult, nem osztgatja, csak-hogy bebizonyítsa ez által is, miként ha az országgyűlés összehívása még továbbra halasztatik, ha a fejedelm-nemes szándékai s a nemzet legforróbb ohajtásai végre még sem teljesülnek s a birodalom azon hata-mi állására nem emelkednek fel, melyet neki csak népeinek egyetértése s a törvényesség adhat; az ok nem bennünk, nem a nemzet türelmének s áldozatkészségének hiányában kereshető.

„S most még egyet.

„Miután mi a kormánynak még azon határozatában is, mely szerint a megyéknek feltétlen helyreállítását elhalasztja, csak tulovatosságnak jelét akarjuk látni, mely mindent kerülni kíván, mi a hazában tulizgatottságra s a Lajthán-tul aggodalmak okul szolgálhatna, s ezáltal országgyűlésünk összehívását késleltethetné, feltesztük kormánynkrol, hogy a bizodalmatlanságnak minden okát tehetsége szerint el kívánja hárítani, s azért gondoskodni fog, hogy azon megyei tisztviselők, kik egy más rendszer támogatására nevezettek ki, hivatalos állásukkal a választásokra befolyást ne gyakoroljanak. Feltesztük, miszerint el fog követni mindent, hogy a polgárok választási jogának szabad s minél czélszerűbb gyakorlata biztosítsa-sék. Az utóbbira nézve pedig kötelességünknek ismerjük a kormánynak azon tényre figyelmeztetni, hogy az ország több törvényhatóságában még a mult hónapban is rendeletek adtak ki, melyekben a polgárok a követválasztás iránt tartandó tanácskozásoktól tiltottak.”

Hazai intézetek

A „Victoria” tűzkár-biztosító intézet az épület- és takarmány-biztosítást már Erdélyben jó előmenetellel folytatván, tizletét szeptember hó elején Magyarorszában, Austriában, Morva- s Csehországban is megkezdte. A társaság kezelő-igazgatója Galgóczi Károly néhány hét óta utazik Magyarországon s Austria örökös tartományaiiban az tizlet megkezdésére szükséges intézkedések megtétele végett.

Itt a központon az intézet pénzkikölcsönzéseit szintén megkezdette, s rövid lejáratu biztosváltókra már jelentékeny összeget adott vissza a közforgalomnak, e mellett rövid felmondhatásra szép összegeket helyezett el helybeli pénztintézetekhez.

A kolozsvári zálog-kölcsön intézet tizletét szintén néhány hét mulva kezdi meg, most részvényeit bocsátja ki, melyek nagy részét az alapítók irták alá. E társulat alapitókéje egyelőre 200,000 frtból áll, mely ezer darab kétszáz frtos részvényből alakul; de joga van az intézetnek alapitókéjét egy millió forintra emelni fel az tizlet szik-ségéhez képest. Kibátására nézve azon joggal van felruházva, hogy az ország minden részeiben fiók-intézetet állitson fel, s czélja kész és értékesíthető zálogokra kölcsön pénzt adni ki.

Ügyeit vezetik a közgyűlés, az igazgató választmány és az igazgatóság.

A közgyűlés tagja minden részvényes, s öt darab részvény egy szavazatot ad a közgyűlésen, s a rendes közgyűlés évenként május hóban tartatik.

Az igazgató választmány 9 tagból áll, kiket a közgyűlés választ 5 évre, s legalább 2/3 részüknek Kolozsvárról kell lakniok, s általában hivataloskodásuk ideje alatt biztosítékul 15 darab részvenyt letenniük. Ezen választmány választja kebeléből az elnököt s alelnököt öt évre, kik a k. kormányszék által erősíttetnek meg. A mostani elnök dr. Szabó József, alelnök Simon Elek urak.

A társulat igazgatóját a választmány választja, s a kormányszék erősíti meg; az aligazgatókat a választmány saját kebeléből nevezi ki. Az igazgató 25 részvenyt tesz le biztosítékul. Igazgató Korbuly Bogdán, aligazgatók Wagner Frigyes és Kövári László, a közgyűlés utólagos jóváhagyása mellett.

A társulat a tiszta hasznot oly formán osztja, hogy legalább két százalékot tesz a tartaléktőkéhez, a fennmaradó összegből 5%-at kapnak az igazgató választmány tagjai, 5%-at az igazgatók s tisztviselők, kettő illetvén az igazgatót s egy aligazgatót fészázalék, 90%-at pedig a részvényesek

kapnak ki osztalék gyanánt. Az osztalék minden évben július 1-én adatik ki.

E szerint a záloghitel-intézetben, mely nehézik politikai körülményeink közt csak nagy tevékenység által volt létesíthető, jó és helyes kezelés, s a nyereszkedési vágy elutalása mellett, egy igen hasznos pénztintézetet üdvözölhetünk, annyival inkább, mert egy jogosult levén batáskörét az ország minden részeire kiterjeszteni, jótékony hatással lehet arra nézve, hogy pénzkikölcsönzései által az országunkban annyira elharapódzott usztoráskodást gátolja s talán még az egyesek pazérlásait is, miután az nem meríti el az egyént hitel-adósságokba, hanem zálogot követelvén, a kölcsönzést a hypothecalis képességre szorítja.

E mellett az intézet részvényei valószínűleg nagy kellendőségnek fognak örvedeni, mert már a részesedés helyes arányosításához képest a részvényesek a kamatokból s provisiokból kellő osztalékot remélhetnek.

A pénztintézetek főhaszna az, hogy a forgalmat kettőztetik, így p. o. valamint a Victoria s más részvényes tűzkár-biztosító, valamint takarékpénztári intézetek, mint hitelpapírok magukra is közforgalommal bírnak s bőrzei értékkel vannak felruházva, e mellett az érettek készpénzben betett összeg is átadatik kikölcsönzések által a közforgalomnak, ugy a záloghitel-intézet részvényei is közforgalommal fognak bírnai, s a közforgalom lez azon 200,000 forint pénzüsszeg is, melyet a részvényesek részvényeikért az intézetnek befizethetnek.

Igy gyarapszik az ország vagyonosodása a pénztintézetek által. Vajha a földhitelintézetek is adnának már jobb lendületet a mezőgazdaszatnak!

Különfélek.

— Bárá Kemény Ferencz ő exclja e hó 27-dikén érkezett meg fővárosunkba bécsi utjából. Bárá Józika Lajos ő mlta ugyanonnét szintén megérkezett.

*. Tegnap végzé be a főkormányszék Szében működését, s gr. Crenneville ő exclja a jövő hó 5-kén fog városunkba érkezni.

— Az „O. D. P.” írja: „Ma megerősítik nekünk, hogy közelebből összehívják az erdélyi országgyűlést az 1848-iki törvények alapján. Gróf Eszterházi Mór tárcza nélküli miniser a ministeri tanácsnak erre vonatkozó jegyzőkönyvét Ischlbe vite, onnan ő es. kir. ap. Főlsége beleegyezését is meghozá két nappal a császár megérkezése előtt. A pesti országgyűlés deczemberre hivatik össze, mert az új parlamentház felépítésére legalább három hónap kell.

— (Necrolog) Kis-rhédei gróf Rhédei Klára, maga, gyermekei, vejei, menyé és unokái u. m. b. Radák Mária, férje Bernát Albert, gyermekei: Anna, Mária, Berta, Béla; b. Radák Kata, férje Antos János, gyermekei: Klára, István, János, György, Ádám, Béla; néhai b. Radák Anna férje ifj. gróf Teleki Domokos, gyermekei: Anna, József, Póli; b. Radák Ádám, neje gr. László Olga, és minden rokonok nevében bánatos szívvel tudatja, hogy szeretett férje, az illetők apja, ipja, nagyapja m-bényei báró Radák István, 83 évre terjedt élete folyó hó 27-én, a lenyugvó nappal együtt leáldozott. „Késő vénységben térsz a te koporsódba, mint a leartott búza vitélik az ő ideje korán.” (Job. 5 26.) E szép ígért valóult az ideváltban, a ki mint mivelte lelki, nemes szívű, őszinte és egyenes ember-barát zajtalanul munkált övéi boldogítására, a jótételben keresvén és találva élt örömet. A hosszú életnek hosszú volt alkonya, esendes estéje s egyédes elszenderedés a vége. 33 éves boldog házasságát megáldotta az ég szerető és tisztelő gyermekekkel, és öregségét megkoronázta szép reményű unokák vidám seregével; mindezek sirva állják most körül ravatalát, s kegyelettel őrendik emléket a gyöngéd férjnek, az őnmegtágadó édes atyának és szeretetteljes, jó nagyatyának. Hílt tetemei folyó hó 29-én délután 4 órakor, piaczori bazától, rövid imán indittatnak utnak Mike-Szászára a családi sirboltba leendő elhelyezés végett, a hol is a végső tisztelet szeptember 1-jén d. e. 11 órakor fog megadatni. Nyugodjanak esendesen!!! Kolozsvárról, augusztus 28-án, 1865.

— A „Herm. Ztg.” egy közelebbi czikkében, melyben 1848 történetét egészen falsificálja, a szokos jelenlegi magatartására nézve a következőkkel lemző sorokat írja: „a magyar hirlapok mérsékletlensége a légben oly rekkenőseget idézett elé, mely némely embereink jobb meggyőződését, főként azokat, kik a magyar megyék s székelyszékek szomszédságának nyomása alatt élnek — fölemészteni kezdi, s a mi ifjabb nemzedékünk egy része, mely elveszté türelmet Austria természet által sziktségelt kifejlésének bevarására nem szabadkozik a feltételes uniótól. Elég ok ez a jövő miatti aggodalmokra.” Így vallja be maga a „Herm. Ztg.”, hogy a szabadelvűbb százsz közvélemény eddig el volt némitva. Főnebbi czikkére, mely a történelem meghamisításából áll, vissza fogunk térni.

*. A „Növendékek lapja” az iskolai évszak beálltával új előzetést nyit. E lap nem csak hogy folytonosan javul, de legközelebb már érdekes illusztrációkat is ad, ilyen volt például a telegraph ismertetése, melyhez magyarázatul külön mellék-

tet hozott. Az előfizetési pénzeket Stein János könyvkereskedésébe kell küldeni.

* A „Kolosvári nagy naptár“ nyomása gyorsan halad, s a határidőre oly kitűnően érdekes tartalommal jelenik meg, a minővel ezen a téren rég nem találkozott az olvasó közönség. Aláírásokat reá a kiadó hivatal fogad el. A pénzt csak a naptár átvételkor kell lefizetni.

* A „K.“ csikszéki levelezője írja: A „K.“-han 1863 december havában közölve volt Benő Miklós egyik legértelmesebb székely gazdának Csik-Szet-Miklós és Szépvíz közötti meggyilkoltatása. Ezen gyilkossági eset felett a törvényszéki végtárgyalás ma kezdett meg. Ezt csak annyiban említem meg, a mennyiben két furcsa epizódnak volt a nagy számú hallgatóság tanúja és pedig: 1.) Egyike a vádlottaknak, a ki a legkörülményesebb, s úgy látszik, őszinte vallomásokot tette, a kérdések folytán azt beszélt el, hogy a vádhatározat kihirdetése után egyik a vádlottak közül hozzá a börtönbe a börtönözölga közbejöttével, de a törvényszék tudtán kívül, alattomba bement, s ötlet vallomása visszavételére s módosítására hatalmas ígérettel igyekezett rábeszélteni, s akkor azonnal 50 új krajczárt ajándékozott neki. Ez azért furcsa, mert a törvényszék is csak most tudta meg 1864 július hava óta. Peldátlan esete a szigorú börtön-felügyeletnek. 2. d. furcsaság: d. u. 3—4 óra között, midőn a végtárgyalások legérdekesebb része, a szembesítések folytak, a tárgyaló teremről alig 15 öl távolságra Szabó Ádám administrator ur elkezdett ezélt lövöldözni. A szűnni nem akaró puffogtatások annyira figyelemzavarólag hatottak mindnyájunkra, hogy az államügyész kénytelen volt a törvényszéki elnököt a puskázás megszüntetése kérészküldésére kérni, minek nyomán az ülés néhány percig egészen feloszlott.

* Fogarason a következő borzasztó eset történt. A 2. d. számú es. kir. sorsyologezred ott állomásozó 4. d. zászlóaljából két kadet azon gyászos elhatározásra vetemedett, hogy magukat agyonlövők. A szomorú terv végrehajtásához vig vacsora után fogtak. Két löfegyvert egy pillanatban csattanottak el, s az egyik azonnal összerokadt. A másik fegyver nem sült el, az illetőnek volt annyi nyugalma, hogy új gyutacsot tegyen reá s a lövést ismét maga ellen irányozza. A fegyvert állkapczájához támasztá, a lövés azonban nem ment be a koponyába, hanem szétrepeszté az állkapczákat s átfúrta arczát. E borzasztó megsebesülést daczára az ezredorvos reméli, hogy megmentheti. A másik, ki a kórházba való szállíttatása közben az utcán vette föl a halotti szentségeket, meghalt. Mondják, hogy e kétségbeesett tette reá egy becsületsértési vád szolgáltatott volna indokot.

* Battyányi Julia szerb fejedelemnőnek férjétől való elválását a „S ny“ is megerősíti, hozzá térvén, hogy a fejedelemnőnek a hercegi civilista fele, azaz évenként 20,000 darab arany határozatott.

* Kis Liszt N. Váradról. Liszt Ferenc egy nőrokonának Liszt Mária, Hoffmanné asszonynak — mint N. Váradról értesítettünk — 9 éves kis leánykája Liszt-Hoffmann Irén már is a vista játsza le a legnehezebb zongoradarabokat, s most kiképzése végett Liszt Ferencnél Reményi jár kőbe; úgy tudjuk, a zenede zongora-osztályában csak 14 éven felül lévők s férfinebeliek képeztetnek ki; ellenben a színházi tanodában nőnebeliek is élvezik a kormánytól nyert alapítványt.

* Kletzer Feri gondoka-művész hazánkfiá, ki közelebb Ázsia távoli részeit utazta be, mult július hóban Szent-Ilota szigeten időzött s onnan az „Arad“ szerkesztőségéhez levelet intézett. „Gyönyör-érzettel gondolok mindig a kedves Magyarországra, — írja — hol, mint kezdő fiatal magyar gondokász, művészi utazást tettem, s hol még magamnak is alig volt fogalmam arról, hogy e zene-szeren másképp is lehet játszani, mint játszik a cigány az ő brügóján. Én ugyan senkit sem találtam, ki segítségemre jött volna, de elismerőket és jó barátokat mindenkor találtam. Akkor oly kevésre volt szükségem, mert fiatal és megelégedett valék; ha gazdagjaink közül néhányan pártfogásukba vesznek, s képességemet támogatják vala, talán híres egyén-né lehettem s megmaradtam volna a hazában; mig most tisztelve ugyan, mint művész, de a távol országokban öregedtem meg, melyeknek kiképezte-tésemet, örömemet és lételemet köszönhetem; s mégis úgy vonz valami oda abba a kedves hazába, azon kedves nép közé...“

* Történelmi irodalmunk egy nevezetes munkával gyarapodott. Heckenast Gusztáv kiadásában megjelent: „Az első Zrinyiek.“ Irta Salamon Ferencz. Nem nagyon kell ajánlgatnunk, mitűn tudja az egész közönség, hogy e munkát hosszas tanulmány és kutatások előzték meg, t. Salamon Ferencz tolla és alapos ismeretei elégségesek arra, hogy e munkát irodalmunkra nézve nyereségnek valljuk. A terjedelmes kötet ára 3 frt.

* Az Essel orsz. törv. tanácsoson elkövetett gyilkosságra vonatkozólag a „Tr. Ztg“ a következő adatokat közli: Essel már régebbi idő óta kapott anonyim leveleket, melyekben meggyilkolással fenyegettetett, ha a frianli pört illető további nyomozásokat tétetne. A rendőrség is figyelmeztette őt, hogy maga este ne járáljon s magát veszélynek ki ne tegye. Mindazáltal Essel, ki általában becsült férfiún s buzgó hivatalnok volt, e figyelme-

zetésekre nem sokat adván, folyó hó 20. án éjjel, mintegy 12 óra tájban hazafelé indult egymaga, de megtámadtatott s törzsúrások által életveszélyesen megsebesítetett. S daczára annak, hogy Essel életének utolsó perczéig öntudattal bírt, arról felvilágosítást nem volt képes adni, hogy egy vagy több egyén által támadtatott-e meg.

* A bécsi „Fremdenblatt“-ban olvassuk: E napokban a müncheni biztonsági hatóság egy egyént kerített kézre, ki már hosszú idő óta mint lengyel grófnő Sternetzka Alexandra nevű alatt több helyen járt Bajorországban. E tekintetben vi-selete lélektani szempontból gerjesztett leginkább figyelmet, minthogy átöltözködési vágya nem esalásból, hanem egyedül a női nemhez való elősze-retetből eredt. Már gyermekkorában igen ügyesen tudta utánozni az asszonyokat és egyszer anyja egy szent előtt találta egészen imába mélyedve; a mint az imát végezte, anyja azt kérdezte tőle, hogy miért fohászkodott oly nagyon? a fiú azt vá-laszolá, hogy az Istent arra kérte, változtatná őt leánynyá. Ez tehát inkább beteges ösztön mint csalási czél, mitűn e fiatal ember néhány évig az achselmansteini fürdőben mint pincér szolgált, a hol igen finom társalgási modorra tett szert. Egy-szer késő ősszel a feutebbi név alatt egyik bajor-or-szági Traunstein nevű látogatottabb hegyi város-ban megjelent, és ott szerepét oly szakavatottság-gal kereszttől is vitte, hogy a legrövidebb idő alatt egy ottani gazdag háztulajdonos fia szerelmes lett belé, és a legközelebbi faluba vitte, hol élélméze-séről gondoskodott és azon komoly szándékkal fog-lakozott, hogy nőül veendő, ennek következtében az átöltözködött bájos hölgy ellillant. Az álgrófnő ez évi tavaszig sikerült neki játszani, de egyszerre csak megérkezik öregebbik fivére és fölismeri benne Hanzi öcséjét, a mi nem kevés meglepetést volt az előkelő hölgyre, most már nem volt többé ma-radása. Innen is még sikerült Hanzinak, kit most már így nevezünk, Strassburgba menekülni, termé-szetesen még mindig mint átöltözködött hölgy; ott saját vallomása szerint fehérvuhavarrásból élt (mert minden női kézimunkát megtanult), mig egy elő-ke-lő angol hölgy őt meg nem kedvelve, társalkodó-nőjének föl fogadta, kivel azután Baden-Badenba utazott. Ott ismét szerencsés kalandja volt, egy an-gol lord t. i. erőnek-erejével nőül akarta venni, mi-től csak szűkössé tudott megmenekülni. Azalatt pedig, mig a lord az ellillant arát megsiratta, Hanzi Helvetiában himzéssel egy gyárban annyit akart keresni, hogy ismét férfi ruhába bújhasson és va-lahol pincérzi állomást foglalhasson el. De terve keresztülvitelére már az idő nem kedvezett, mert hatóságilag nyomozták és egy szép napon a baseli rendőrség el is fogatta és Münchenbe kísértette, a honnan azután folyó hó 16. kán női öltönyben Traunsteinba szállították, hogy ott a törvényszék ítéljen felette.

* Hatodik közlemény, a besztzercei ev. ref. templom felépítéséhez kegyadományokkal járultak: 113. Tek. Gáti Gábor ur M. Vársárhelyről 5 frt, 114. Tek. özv. Tompa Ádámné Gáti Ágnes asszony 1 frt, 115. Nemes Temesvár városa taná-csa 5 frt, 116. Tek. Darkó Károly ur Galacsról 2 frt, 117. Ns. Czegléd város tanácsa 5 frt, 118. A sófalvi ev. ref. egyház közönsége hozott kegyado-mányul 40 szekér fővenyt. 119. Ns. Nagy-Várad városa tanácsa 50 frt, 120. Ns. Rosnyó bányá-vá-ro-s tanácsa 2 frt, 121. Ns. Vác város tanácsa 10 frt, 122. Ns. Félégyháza város tanácsa 5 forint, 123. Ns. Gyula város tanácsa 4 frt 64 kr, 114. Dr. Lészai Dániel ur Szászvárosról 5 frt, 125. Ns. Lo-soncz város tek. tanácsa 33 frt, 126. Ns. Debre-czen város tek. tanácsa 100 frt, 127. A Hungaria biztosító bank ns. igazgatósága 15 frt, 128. Emich Gusztáv akad. nyomdász ur üzleti ns. személyzete vállalkútlóbság nélkül 10 frt.

Mely hazafias és vallásos kegyadományokról, az egyház nevében hálás köszönetet nyilvánított. Kelt Besztzercezen, 1865. aug. 25. én.

Borosnyai Pál, gondnok.

Politikai hírek.

Austria. A „Gen. Corr.“ közli, hogy a bu-kuresti osztrák főconsul Eder b. elégtételt követelt azon gyannusításra nézve, mintha Austria elősegíté volna a zendülés az által, hogy az osztrák posta olyan leveleket hozott be Svájcából, melyekbe lá-zító hírlapok voltak zárva, s azokat ki is adta. Ki-derült, hogy mindössze őt ilyen levelet hozott be Bukurestbe az osztrák posta, melyek közül csak kettő jutott el a címzettékhez. A ministeriumhoz érkezett tudósítások alapján értesültünk (a „Gen. Corr.“), hogy a bukuresti ministerium itgatótt is a hiv. „Monitorul“-ba elégtételt adó nyilatkozatot, mindazáltal saját igazolására kissé kértértemű szer-kesztői jegyzetet is tétetett. Minden további félre-értés elkerülése tekintetéből jövőre oda utasított az osztrák főconsulnak Bukurestben, hogy ezentul „Lausanne“-ból bélyegzett olyan leveleket, melyek-nek alakja után ítélve fölfebetű, hogy a hírlap folytatolagos számaik tartalmazzák, ne kézbesíttesse levélhordozói által, s ne adja.

Angolország. A „Saturday Rewiew“ nem teheti, hogy Austria viszonyát Poroszországhoz előbb gunyoros és azután pathetikus szemléldések tár-gyává ne tegye. Az engedékenységek szükségessége Austriára nézve egészen föltétlen. A középállamok-

ról nem várhat segélyt. Bajorország és Württemberg határozottan a háboru ellen nyilatkoztak volna, és még Szászországba sem lebetett bizni, habár ez ország — a kis hatalom sajátjaos meggondolatlan-ságával, mely harc után vágyik, éppen mivel bi-zonyos, hogy legelőbb nyelik el, mint a hogy a tengeri nyul egy általán a boa constrictor közelébe akar jutni — szívesen öltött harci képet. A mi pe-dig a „condominium“-ot illeti, — mely mikifejezés fölött az angol lapok sokat gonyolódnak — ennek kövérje mind Poroszországnak fog maradni. — A „Daily Telegraph“ panasolja a „dán-német taposó malmot“, melyen Európa közvéleményét évek óta kinnözzák, s azon egyéni meggyőződését fejezi ki, hogy a schleswig-holsteini kérdés a soha meg nem oldhatásra van kárhóztatva. — A „Post“ egyékszik ismét bebizonyítani, hogy Austria és Poroszország nem jogosultak a herczegségek felett véglegesen határozni az európai nagyhatalmak hozzájárulása nélkül. „Egyszerint Anglia, Francia- és Orosz-or-szág közvetlen beleegyezésével nyerte meg a né-met szövetség a jogot, hogy egy államot annectál-jon s következőleg csak azon hatalmak összeségét illeti, beleegyezésüket a francia kormány által ki-fejezett óhajjal egyetértőleg nyilvánítani. A londoni conferentián képviselt semleges kormányok még csak hallgatolag sem akarták egy vagy több szövetségi állam nagyboddását jóváhagyni; és ha Porosz-or-szág bekebelezte Schleswig és Holstein herczeg-ségeket, épp úgy tehetne volna ezt Szászország vagy Hannover. A semleges kormányok meg egyez-tek abban, hogy a herczegségek, ha Dániától el-választatnának, mint állam kebeleztessenek be Né-metországba, és semlegességük nagy mértékben függött ettől.“

Franciaország. Páris, aug. 23. A kor-mány egy idő óta a választásoknál a megyékben folytonosan veréseket szenved. Walewski győzel-me nem jó tekintetbe, mitűn megválasztatása ki-vételes körülmények közt jött létre. Nem csoda tehát, ha feszülten várják, hogy miképpen fogja fogadni a császár a közvélemény ismételt intéseit. Valószínűleg és ha nem fedelte el, a mit előbb mondott, kormányának szabadelvű fordulatot fog adni. „Igen jól tudom, mondá a császár néhány év előtt Napoleon herczegnek, „hogy ha ez ország egyszer a szabadságot komolyan fogja kívánni, nem lehetend azt tőle megtagadni; azonban e kívánatot nem akarnám megelőzni, mert az ember kényelme-sebben és jobban kormányoz, ha csak saját sugal-latainak kell engedelmeskednie.“ Míg pedig Fran-cziaország azóta, úgy az utóbbi tanácsválasztások-nál, mint szintén különféle egyes választások alkalmából elég világosan megmutatta, hogy a gondnok-sági rendszert megunta, s idején volna változtatni a dolgon. A császár jól érzi magát Schweizban és ez utazás, valamint fogadtatása, melyben őt része-sült, egészen vidorrá teszük őt. Zürichből egyenesen Fontainebleauban fog menni és csupán egy napra jó Párisban, hogy Spanyolország új követét ünnep-lyes kihallgatáson fogadja.

A „Constitutionnel“ kérdi: Mit fognak Schles-wig-Holstein lakosai gondolni a condominiumról és a kérdés további megoldásáról, a mely rájuk várni látszik? — Nem fogják-e sajnálni, hogy nem enged-tetett meg nekik független államot képezniök egy rokonszenveiket bír uralkodó alatt, a helyett, hogy Poroszország általma alá vetik őket, s egy porosz védenéz uralkodása alá helyezik? Valóban úgy látszik, hogy a gasteini diplomatiai egyezség nem igen vette figyelembe a lakosság kívánságait. — Az „Avenir Nat.“ ezt mondja: A megtörtént egyez-ség után itélve minden arra mutat, hogy a német szövetség számba nem vétetik többé. Minden nél-kül történt. Még csak udvariasságból se kérték ki tanácsát. Mi lett a frankfurti szövetséggyűlés haza-fias lelkesüléséből, mely oly hangosan követelé Dánia megfenyíttetését? Mit érnek Beust és Pford-ten urak diplomatiai izgatásai? Düppelnél nem csak Kopenbágra, hanem München és Drezda is megve-rettek. A középállamoknak nem marad fen egyéb, mint szépen térdet, fejet hajtani a gasteini egyezség határozatai előtt. . . . A herczegségek jövődöbeli sorsát illetőleg úgy véli az „Avenir Nat.“, hogy a status quo minél tovább kiterjesztése mind a két német nagyhatalom érdekében áll, s hogy Európa ismét jól érezheti magát Bécs és Berlin ezen össze-ülkezése után.

Németország. Drezda, augusztus 25. A „Dresd. Journal“-nak Frankfurtból a szövetséggyű-lés tegnapi üléséről ezt távirják: Austria és Porosz-or-szág a júl. 27. ki középállami indítvány 1. pont-jával összefüggőleg előterjesztették a gasteini egyez-ményt, ugyanazon indítvány 2. és 3. pontjára nézve kinyilatkoztaták, hogy a herczegségek ügyének végleges megoldása felett még folynak a két kabi-net között az alkudozások, s felkérték a szövetség-gyűlést, hogy azon alkudozások eredményét várja be bizalommal. Poroszország fentartja magának a jelentéstételt Lauenburg kormányzásának átvételéről. Szászország, Kurhessen, a tizenkettedik szavazat, Nassau, Anhalt és Mecklenburg óvást tesznek örök-lési jogaik fentartása érdekében.

Lengyelország. Varsó, aug. 19. A nép hangulata a lengyel királyságban jelenleg igen iz-gatott és elkeseredett, nevezetesen azon városok-ban, hol a pusztító tüzesetek borzalmat gerjesztő módon szaporodnak. Már a huszonhetedik helység, mely többé kevésbé hamuvá lett. Kétségkívül áll,

hogy mindenütt gyújtogatás volt; mert ez esetekben majdnem felénél előbb gyújtogató levelek bocsátat-tak ki, s ezenkívül a tűz mindenütt a zsinagóga közelében ültött ki, s különösen a zsidók lakásait pusztította el, kik a kisebb lengyel városokban oly nagy számmal vannak s egyáltalán a zsinagóga környékén laknak. A gyújtogatások okozóinak a forradalmi párt embereit tartják, és az emigratio küldötteit, kik, mint állítják, annál boszúállóbban lépnek föl, menél inkább vesztének befolyás te-kintetében az ország belsejében. Nehány hét óta már falvak is égnek le, melyeknek lakói legnagyobb részt Varsóba vándorolnak, és ott keresnek segélyt, miután nem képesek szétűlt házaikat ismét fölépí-teni. Az orosz kormány küld ugyan mindenfelé moz-gó csapatokat, s ezek sok egyént el is fognak, de még eddig nem sikerült csak egyetlen gyújtogatót is rajtaérni.

Moldva-Oláhország. Bukurest, aug. 18. Egy ideérkezett távirati jelentés szerint Kuza feje-delem már visszaidult Bukurest felé, a hová hol-napután este meg is érkezik. Határozottan lehet előre is állítani, hogy a mint haza érkezik Kuza, vagy az egész ministerium vagy legalább egy ré-sze a bünbak szerepébe jut, azaz, hogy el fogja a fejedelem bocsátani azon ministereket, kik az aug. 15. diki néplüldözést elrendelték. Erdekese és jellemző körülmény az, hogy Kuza, mielőtt elutazott volna Emsbe, mindegyik ministerének nem csak a saját távezája ügyeiben kifejtendő buzgolkodást kötötte szívére, hanem azt is, hogy őrszemmel tartsa col-legáit. Ezen gyönyörűsleges viszonyból aztán az lett, hogy a fejedelem távolléte alatt a ministertanács mindegyik tagja vágyva várta a pillanatot, a mi-dőn társait bebörtönöztheteti, s maga veheti a ke-zébe a hatalmat. Meg is történt a zavargás kitü-rése előtt két nappal, hogy Cretzulesco ministe-r-elnök és a hadügyminister abban állapodtak meg, miszerint maguk kezére kerítsék a hatalmat, s Már-geloman bukuresti rendőrfőnöknek megparancsol-ták, hogy fogassa el Floresco tbk belügyért; hanem ez azzal mentegőzött, hogy Floresco neki fölötte valója, a kit elfogni nincsen hatalmában, s óvako-dott a gesztenyét mások számára kikaparni a pa-rázból; azonban a 15. diki zavar kitörvén, az az egész ministeriumot nagy rémtülésbe ejtette; s ezen rettegésnek s a ministerek egymás iránti bi-zalmatlanságának tulajdonítható, hogy oly rútul bán-tak el a néppel.

Spanyolország. Madrid, aug. 25. Kristina királynő aug. 24. dikién el akart utazni Zarauzból; mondják, hogy Esparteroval egyezkedett, a ki tar-tani akarja magát, a mig az 1837. diki alkotmány vissza nem állittatik alkotmányozó országgyűlés által. Izabella királynő és Napoleon császár össze-jövelele sept. elején fogna megcsini.

Ujabb. Köln, aug. 26. Az utolsó pos-tával érkezett francia s angol lapok szintén Poroszországnak tulajdonítják a diplomatiai győzelmet a gasteini egyezményről; Austria — mondják — eltért hagyományos politikájá-tól, s most Velenceze értékesítéséről gondol-kodik; Lauenburg és Velenceze hasonmíósé-güek.

Hamburg, aug. 26. A „Börsenhalle“ bécsi levelezője szó szerint így nyilatkozik: Valamint Lauenburgnak Austriát illető része áruba bocsátatott, épp úgy áruba bocsátat-tatik később a schleswig-holsteini rész is.

Páris, aug. 26. (Este.) „La France“ meghazudtolja azon híreket, melyek szerint a nyugati hatalmasságok most egyetértésbe lépnek, hogy a salzburgi összejövétel ered-ményei ellen tiltakozzanak. Az említett lap tudni akarja, hogy e hírek teljesen alaptal-anok.

Madridban számos lapmegintések fordul-nak elő. Barcellonából jelentik, hogy a pro-gressisták készülleteket tesznek a választá-sokban való részvételre, noha a fővezetők ellene vannak. San Domingót a spanyolok tökéletesen odahagyták; a spanyol hadifog-lyok majdnem valamennyien kiszolgáltattak. Az egyházjávak desamortisatioja folytatattik. A cordovai püspök egyházmegyéje fekvő va-gyonát 13 millió értékben önkénytelen adta át a kormánynak, példáját több más püspök is követte.

Turin, aug. 28. Az „Opinione“ írja, hogy Lanza belügyminister és a belügy-ministeriumi főtitkár beadták leköszönésüket. Hogy ki lesz Lanza utóda, még bizonytalan.

Kopenhága, aug. 28. A dán bi-ro-dalmi gyűlést a ministertanács elnöke nyitotta meg. Az alkotmánytörvény elő fog terjesz-tetni, a mint azt a landsting elfogadta. Egyéb engedmény nem fog adatni.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről.
Augusztus 29. kén: 5% Nemzeti kölcsön 100 frt 72.95.—5% Metalliques 100 frt 69.10.—Bank-részvény 775.—Hitelintézeti részvény 200 forint 175.30.—London 10 ft st. 100 frt 23 1/4 kr 109.10.—Ezüst 107.—Cs. kir. arany 5.15.—1860. kölcsön 88.45.

T. és felelős szerkesztő DÓZSA DÁNIEL.

